

№ 8/1965.

LAGUTSKOTTETS betänkande № 8/1965 i anledning av landstingsmannen Jan Erik Erikssons m.fl:s hemställningsmotion om åtgärder i syfte att effektivisera förfarandet vid utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland. (№ 10/1965).

Förenämnda motion, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, har utskottet behandlat och får för landstinget värdsammast framhålla följande:

Motionen utmynnar i en kläm, att landstinget hos landskapsstyrelsen ville hemställa om utarbetandet av en landskapslag om skärpt inlösningsförfarande vid icke-ålänningsars jordförvärv, i vilken landskapslag vissa i klämman angivna grundprinciper borde tillämpas. Därmed åsyfta motionärerna en lag, som av landstinget stiftas på sätt gällande landstingsordning stadgar om antagande av landskapslag.

Emellertid är lagen den 28 december 1951 om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland antagen av Finlands Riksdag enligt § 67 i riksdagsordningen - alltså i grundlagsenlig ordning - med landstingets bifall. Enligt § 7 kan lagen "icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelser från densamma göras annorledes än med Ålands landstings bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat".

Det synes därför ligga utanför landstingets lagstiftningsbehörighet att antaga en vanlig landskapslag om skärpt inlösningsförfarande för att insändas till Republikens President enligt självstyrelselagens § 14 mom. 1. Förhållandet ifråga om lösningslagen är icke likartat med det förhållande, som råder ifråga om självstyrelselagens stadganden om den åländska hembygdsrätten. Visserligen är också självstyrelselagen antagen av Riksdagen i grundlagsenlig ordning och med landstingets bifall, men ifråga om hembygdsrätten stadgas särskilt i § 3 mom. 9, att närmare bestämmelser angående förvärvande och förlust av åländsk hembygdsrätt utfärdas genom landskapslag. Av sådan orsak har landskapslagen angående åländsk hembygdsrätt, utfärdad den 18 mars 1953, också kunnat komma till. Lösningslagen är däremot själv en verkställighetslag, förutsatt av självstyrelselagens § 5 mom 3.

Emellertid har utskottet, då lösningsförfarandet sålunda kommit på tal, begagnat tillfället att bekantgöra sig med de principer, som landskapsstyrelsen tillämpat vid behandlingen av dispensansökningar enligt självstyrelselagens § 5 mom. 2. Därvid har utskottet av landskapssekreteraren Jan-Erik Lindfors, som i landskapsstyrelsen föredragit dessa

ärenden, inhämtat följande.

Enligt ordalydelsen i självstyrelselagens § 5 mom. 2 äger landskapsstyrelsen, utan hinder av stadgande i 1 mom., "då skäl därtill äro, i enskilt fall efter prövning, tillåta förvärv av fastighet på Åland." Härvid äger lösningsrätt icke rum. För erhållande av möjligast enhetliga principer vid behandlingen av bl.a. dessa dispensärenden, som först på senare år visat tendens att öka i antal, tillsatte landskapsstyrelsen den 24 oktober 1962 en kommitté med uppdrag att "utreda frågorna om jordförvärv och strandbebyggelse i landskapet samt att inkomma med av utredningen föranledda förslag." Kommittén, som antog namnet "Strandkommittén", avgav sitt betänkande den 28 december 1962, och dess innehåll torde vara för landstinget så väl känt, att det ej behöver här närmare återgivas. I enlighet med de allmänna riktlinjer, som kommittén uttalat, medgives icke dispens vid förvärv av stora jordområden, omfattande åkerjord och odlingsbar mark. Ifråga om mindre jordområden kan dispens komma ifråga, om sökanden kan påvisa åländsk anknytning, dock icke om i dem ingår åkermark och odlingsbar jord. För dispens vid förvärv av villa-tomter tillämpas i allmänhet den principen, att området icke får vara större än 5.000 kvadratmeter med en strandlinje om högst 50 meter och icke mindre än 2.000 kvadratmeter, men också i dessa fall lägges vikt vid sökandens anknytning till Åland. Dock prövas varje ansökan från fall till fall, då det är svårt att binda sig vid casuistiska principer. Därför har det förekommit, att dispens givits för mindre villatomter, även om åländsk anknytning ej kunnat påvisas, beroende på förhållandena.

Vid ärendenas behandling har landskapsstyrelsen alltid inbegärt utlåtande av fullmäktige i de kommuner, där fastigheterna äro belägna, och i regel följt dessa utlåtanden. Ifråga om utläningar, vilka i första hand ha att utverka statsrådets tillstånd att äga och besitta fastighet i riket, har det förfaringssättet kommit till stånd, att landskapsstyrelsen beretts tillfälle att avgiva utlåtande, innan statsrådet avgjort saken. Statsrådets dispens gives alltid med förbehåll, att landskapsstyrelsens dispens särskilt skall utverkas.

Som man lätt kan förstå kommer det alltid att finnas gränsfall och ömmande omständigheter vid bedömandet av dessa dispensärenden, gränsfall, vilka hänföra sig antingen till säljaren eller till köparen eller till vardera eller till områdets ifråga läge och beskaffenhet. En fara ligger även däri, att ansökningarna behandlas för strängt och rigoröst, enär detta inbjuder till kringgående av lagen. En fara har även uppstått för bibehållandet av lägenheter odelade på en hand, i det att det ofta

visar sig omöjligt att förmå sterbhusdelägare, som saknar åländsk hembygdsrätt, att överlåta sin andel till den, som bebör och hävdar stället och för vars utkomst det är av vikt, att lägenheten kan brukas som hel.

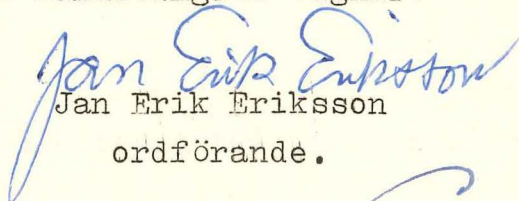
Ungefär 80-90 procent av ansökningarna göras av ålänningar i första generationen; som gått sin hembygdsrätt förlustig.

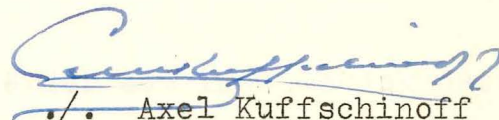
För sin del har utskottet kommit till den uppfattningen, att landskapsstyrelsen behärskar situationen och att fullt förtroende bör givas åt dess sätt att behandla ärendena. Utskottet föreslår därför vördsamast,

att landstinget ville förkasta motionen.

Mariehamn den 22 mars 1965.

På landstingets vägnar:

Jan Erik Eriksson
ordförande.

./ Axel Kuffschinoff
sekreterare.

Närvarande i utskottet: Jan Erik Eriksson, ordförande, Eliel Persson, Gustaf Jansson, Annemi Dahlblom och Nils Dahlman.